—БУКИНИСТИЧЕСКИЙ—
Магазин № 22
САКНИГИ"
Класс №
30

№ 30 ᲗᲑᲘᲚᲘᲡᲘ ᲥᲐᲚᲐᲥᲘᲡ ᲛᲝᲚᲐᲛᲖᲔ ᲧᲝᲕᲔᲚᲓᲦᲘᲣᲠᲘ ᲒᲐᲖᲔᲗᲘ ᲬᲔᲚᲘᲬᲐᲓᲘ ᲛᲔᲝᲠᲔ

ᲡᲐᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝᲡ ᲠᲔᲡᲞᲣᲑᲚᲘᲙᲐ

ᲤᲐᲡᲘ 2 ᲛᲐᲜ. ᲙᲕᲘᲠᲐ, 8 ᲗᲔᲑᲔᲠᲕᲐᲚᲘ 1920 Წ.

ᲗᲑᲘᲚᲘᲡᲘ ᲥᲐᲚᲐᲥᲘᲡ ᲠᲔᲕᲝᲚᲣᲪᲘᲣᲠᲘ ᲙᲝᲛᲘᲢᲔᲗᲘᲡ ᲒᲐᲖᲔᲗᲘ

(ᲝᲤᲘᲪᲘᲐᲚᲣᲠᲘ ᲓᲐ ᲐᲠᲐ ᲝᲤᲘᲪᲘᲐᲚᲣᲠᲘ ᲒᲐᲜᲧᲝᲤᲘᲚᲔᲑᲘᲗ)

ᲡᲐᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝᲡ ᲠᲔᲡᲞᲣᲑᲚᲘᲙᲐ

ᲛᲘᲘᲦᲔᲑᲐ ᲮᲔᲚᲘᲡ ᲛᲝᲬᲔᲠᲐ ᲒᲐᲖ. „ᲡᲐᲥ. ᲠᲔᲡᲞ." 1920 ᲬᲚᲘᲡᲗᲕᲘᲡ. ᲒᲐᲖᲗᲘᲡ ᲦᲘᲠ 1 ᲗᲕᲘᲗ 40 ᲛᲐᲜᲗᲘᲗ, ᲪᲐᲚᲙᲔ ᲜᲝᲛᲔᲠᲘ ᲧᲕᲔᲚᲒᲐᲜ 2 ᲛᲐᲜᲗᲘᲗ. ᲒᲐᲜᲪᲮᲐᲓᲔᲑᲘᲡ ᲤᲐᲡᲘ ᲞᲘᲠᲕᲔᲚ ᲒᲕᲔᲠᲓᲖᲔ ᲞᲘᲢᲘᲢᲘᲡ ᲡᲢᲠᲘᲥᲝᲜᲘ 3 Მ. 50 Კ. ᲛᲔ-4 ᲒᲕᲔᲠᲓᲖᲔ 3 Მ. ᲡᲐᲛᲒᲚᲝᲕᲘᲐᲠᲘ ᲒᲐᲜᲪᲮᲐᲓᲔᲑᲐ ᲩᲕᲔᲣᲚᲔᲑᲠ. ᲖᲝᲛᲘᲡᲐ 80 Მ. 1 ᲘᲐᲜᲕᲠ. ᲒᲐᲖ. ᲜᲘᲗᲘᲡᲐᲓ ᲐᲠᲐᲕᲘᲡ ᲒᲐᲒᲖᲐᲕᲜᲔᲑᲘᲐ. ᲠᲔᲓᲐᲥᲪᲘᲘᲡ ᲙᲝᲜᲢᲝᲠᲘᲡ ᲛᲘᲡᲐᲛᲐᲠᲗᲘ: ᲢᲤᲘᲚᲘᲡᲘ, ᲑᲐᲠᲝᲜᲘᲡ ᲥᲣᲩᲐ № 6. ᲢᲔᲚᲔᲤᲝᲜᲘᲡ 1—82.

ᲡᲐᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝᲡ ᲙᲝᲜᲡᲢᲘᲢᲣᲪᲘᲘᲡᲗᲕᲘᲡ.

ᲡᲐᲖᲝᲒᲐᲓᲝ ᲓᲔᲑᲣᲚᲔᲑᲔᲑᲘ.—ᲓᲐᲛᲝᲣᲙᲘᲓᲔᲑᲚᲝᲑᲐ ᲓᲐ ᲒᲐᲜᲣᲧᲝᲤᲔᲚᲝᲑᲐ.

საკონსტიტუციო კომისიის მიერ თავიდან ვე მიღებული, რომ საქართველოს კონსტიტუცია დაყოფილ იქნეს თავებად და სათაურებად. ერთს ასეთ თავს წარმოადგენს ეგრეთ წოდებული „საზოგადო დებულებანი".

ზოგან კონსტიტუციებში ასეთი თავი სრულებით არ არის, ხოლო სადაც ეს თავი ცალკე შეტანილი კონსტიტუციაში (მაგ., შვეიცარია, ნორვეგია, ბელგია და სხ.), იქ მათ შორის შინაარსის მხრივ დიდი განსხვავებაა. შვეიცარიის კონსტიტუციაში „საზოგადო დებულებანი" შეიცავს კონსტიტუციის უდიდეს ნაწილს და ეხება თითქმის ყველა საკონსტიტუციო საკითხს, გარდა პარლამენტისა და კონსტიტუციის გადაშენ̣ჯვისა.

ნორვეგიის კონსტიტუციაში კი „საზოგადო დებულებანი" შეიცავს სულ 21 მუხლს და არაკვეს უმთავრესად მოქალაქეთა უფლებებს. ხოლო ბელგიის კონ ტიტუცია და მისი მიმბაძველი კონსტიტუციები, როგორც, მაგალითად, რუმინის, „საზოგადო დებულებათა" თავში აქვეს სულ რამოდენიმე მუხლი და საზოგადო ხასიათის კითხვებს. მაგალითად: სახელმწიფოებრივი დროშა, მთავრობის რეზიდენცია, ფაცის დადება და სხ.

ჩვენ გვინდა, რომ საქართველოს კონსტიტუციაში სათაურს შეესაბამებოდეს მათი შინაარსი, რომ ის ნათლად და მარტივად იყოს შედგენილი და ამავე დროს ადვილი შესასწავლიც იქნეს ამიტომ გამოვიყენეთ ამ შემთხვევაში ბელგიის კონსტიტუციის მაგალითი ბელმძღვანელობა.

ჩვენი კონსტიტუციის „საზოგადო დებულებანი" შეიცავს სულ ხუთ მუხლს.

პირველი მუხლი შედგება ორი ნაწილისგან. პირველში ნათქვამია, რომ „საქართველო არის თავისუფალი, დამოუკიდებელი და განუყოფელი სახელმწიფო". ხოლო მეორე ნაწილი აღიარებს, რომ მისი „მუდმივი და უცვლელი ფორმა პოლიტიკური წყობილებისა, არის დემოკრატიული რესპუბლიკა".

საჭიროთ მიგვაჩნია, რომ საქართველოს კონსტიტუციაში იყოს განსაკუთრებული მუხლი იმის შესახებ, რომ საქართველო არის სახელმწიფო თავისუფალი, დამოუკიდებელი და განუყოფელი. თავისთავად ცხადია, ასეთი მუხლი კონსტიტუციისთვის საერთოთ საჭიროებელ სულაც არ არის, მრავალი ქვეყნის კონსტიტუციამ არ იცის მსგავსი მუხლი. თითქოს თავისთავად იგულისხმება, რომ სახელმწიფო, რომელიც თავისთავს კონსტიტუციას უგზავნს, არის თავისუფალი, დამოუკიდებელი, განუყოფელი. ხშირათ ამბობენ ამ განსაზღვრათა ნაცვლათ ერთს ყოვლის შემცველ სიტყვას „სუვერენული", ან როგორც ჩვენ დამოუკიდებლობის აქტშია, „სუვერენულ უფლებათა მატარებელი" სახელმწიფო. და მართლაც უფლებამოსილებების განმარტებით ყველა ეს თვისება—სახელმწიფოს თავისუფლება, მისი დამოუკიდებლობა და განუყოფლობა დამახასიათებელი მომენტებია სუვერენიტეტისთვის.

სუვერენიტეტი უფლებრივ—პოლიტიკური ცნებაა და ნიშნავს უზენაეს ბრძანებლობას, უმაღლეს უფლობა მოსილებას სახელმწიფოში. ზოგიერთები სუვერენიტეტს უწოდებენ თავისუფალი პოლიტიკური განსაზღვრის უფლებას ანტონ მენგერი თავის წიგნში „ახალი სწავლა სახელმწიფოზე" სუვერენიტეტს უწოდებს „უმაღლეს ფაქტურ ძალა-უფლებას სახელმწიფოში". სუვერენიტეტი როგორც უზენაესი ბრძანებლობა უფლება ხან ხალხის ერთ ნაწილს, უმცირესობას, არისტოკრატიას ეკუთვნოდა, ხან ერთ პირს, მონარქს. ამით ხასიათდებოდა უმთავრესათ არისტოკრატიული თუ მონარქიული სახელმწიფოებრივობა. მაგრამ სუვერენიტეტი რომ საზოგადოების ყველა წევრთ, მთელ მის შემკრებლობას ჰქონოდეს, ეს ძველმა ისტორიამ არ იცის. ათინაში, დემოკრატიის მატონობის დროს, ხალხის დიდს უმრავლესობას უფლებას მოკლებული მონები შედიოდნენ. პრინციპი ნაციონალური სუვერენიტეტის მეკრეტყველურათ დაიცვა რუსომ თავის „Contrat Social"-ში, იგი გადმოიჭრა საფრანგეთის დიდი რევოლუციის უნიშვნელოვანეს პრინციპად. ნაციონალური სუვერენიტეტი მოსწავებს ხალხის თვითკეთილდღეობას, ერის ბრძანებლობის. სუვერენიტეტი ეკუთვნის მთელ ხალხს მთლიანათ აღებულს, იგი სხვას არავის ეკუთვნის.

ადამიანის და მოქალაქის უფლებათა დეკლარაცია 1789 წ. ამბობს: „ყველი სუვერენიტეტის პრინციპი ეკუთვნის ერს; არავითარ კოლეგიას, არავითარ პიროვნებას არ შეუძლია ისარგებლოს ხელისუფლებით, რომელიც მისგან არ გამომდინარეობს". საფრანგეთის 1793 წ. რესპუბლიკის კონსტიტუციაში ვკითხულობთ: „სუვერენიტეტი ხალხში იმყოფება. იგი ერთი და განუყოფელია, გაუცემელი და ხელუხლებელია".

ნაციონალური სუვერენიტეტიდან გამომდინარეობს ტერიტორიალური სუვერენიტეტი, ტერიტორიალური ბრძანებლობა, რომელიც ახასიათებს სწორეთ სუვერენულ დამოუკიდებელ სახელმწიფოებს. სახელმწიფო თვის სუვერენობას ჰკარგავს, როდესაც მის შინაურ და გარეშე პოლიტიკაში სხვა სახელმწიფო ერევა, რითაც ისაზღვრება მისი სახელმწიფოებრივი ნებისყოფა. ამ ადგილთ არ გვინდა მკითხველს გადავუშალოთ ის დიდი პოლიტიკურ ფილოსოფიური და უფლებრივი კამათი სუვერენიტეტის გარშემო, რომელიც უფლების მეცნიერებაში სწარმოებს. აქ მხოლოდ აღვნიშნავთ, რომ სუვერენიტეტის პრინციპი საფუძველია ყველა დემოკრატიული კონსტიტუციის. ჩვენი პირველი საკონსტიტუციო დამფუძნებელი პარტია თავისუფლებისა—დამოუკიდებლობის აქტი და კონსტიტუციის პროექტი სწორედ აი ამ ხალხის სუვერენიტეტზე, მის ბრძანებლობაზე არის აგებული.

ხშირათ სახელმწიფო, რომელიც თავისთვის კონსტიტუციას ითხოვებს ბევრნაირთ არ არის თავისუფალი, დამოუკიდებელი და განუყოფელი, მაშასადამე არც სუვერენული. მაგალითისათვის მოვიყვანოთ დამოკიდებული, მისუვერენული ანუ ნახევრად სუვერენული სახელმწიფოები როგორც საერთაშორისო ისე სახელმწიფოებრივ-ფედერატიულ უფლების სფეროში.

ჩვენმა კონსტიტუციამ პირდაპირ უნდა თქვას, რომ საქართველო თავისუფალია; ეს იმას ნიშნავს, რომ იგი თავის არსებობისა და მოქმედებაში ემყარება ავტონომიურ ნების აღიარებას, თავის სახელმწიფოებრივ უფლების შემოქმედებისას, გამოდის საკუთარ თავისუფალ, შეუზღუდველ თვითგამორკვევიდან.

კონსტიტუციამ უნდა თქვას, რომ საქართველო დამოუკიდებელია; ეს იმას ნიშნავს, რომ იგი დამოუკიდებელია სხვა სახელმწიფოთაგან, სუბიექტია საერთაშორისო უფლებისა და ხალხთა ოჯახში თავის-უფალი მსვლელობა აქვს. საერთაშორისო უფლება თვალულობს, რომ ახლად დაბადებული სახელმწიფო, სანამ ფორმალურად საერთაშორისო უფლებრივ სუბიექტად გახდებოდეს, აუცილებლად საჭიროებს ცნობას სხვა სახელმწიფოთაგან. ეს იყო ჩვენი დღეგანდელი უდიდესი საერთაშორისო საკითხი, საკითხი ჩვენი დამოუკიდებლობის ცნობისა, დიდ სახელმწიფოთა მიერ ჩვენი სახელმწიფოს აღიარებისა ეს ცნობა ჩვენი დამოუკიდებლობისა დღეს (ამ წლის 12 იანვრიდან) უკვე ფაქტია.

მაგრამ ეს ცნობა, ეს აღიარება საზოგადოთ ესება არა სახელმწიფოს, როგორც ასეთს არსებობას, არამედ მას საერთაშორისო უფლებრივ მდგომარეობას, მის უფლებრივ ურთიერთობის მოწესრიგებას დანარჩენ სახელმწიფოებთან.

სახელმწიფოს დამოუკიდებლობის ცნობა ბადებს ორმაგ ვალდებულებას. სახელმწიფო, რომელიც ცდილობს, რომ სხვა სახელმწიფოებმა იცნონ მისი დამოუკიდებლობა, ვალდებულია დაიცვას საერთაშორისო უფლებრივი ნორმები. აგრეთვე ის სახელმწიფონი, რომლებიც მას დამოუკიდებლობას იცნობენ, ვალდებული არიან პატივი სცენ და ანგარიში გაუწიონ მის საერთაშორისო უფლებრივ მდგომარეობას.

ჩვენმა კონსტიტუციამ უნდა აღიაროს აგრეთვე, რომ საქართველო განუყოფელია, როგორც თავის სახელმწიფოებრივი ტერიტორიით ისე სახელმწიფოებრივი ძალა-უფლებით და სუვერენიტეტით. ჩვენი სახელმწიფო ერთი, მთლიანი და განუყოფელია. ის სადა, უნიტარული სახელმწიფოა და არა რთული, ფედერალიული. ჩვენი სახელმწიფოებრივობის საზღვრებში შეუძლებელია სხვა სახელმწიფოებრივი ტერიტორიები, სხვა სახელმწიფოებრივი ავტონომიები ცალ ცალკე ცენტრთან დაკავშირებით ან და მათი ფედერალიული კავშირი ფედერალური უფლების გაგებაებით. როგორც იქით, მრავალი სახელგანთქმული უფლებისმეტყველის ფიქრით, ფედერალურულ სახელმწიფოში სახელმწიფოებრივი ძალა-უფლება და სუვერენიტეტი განუყოფელი არ არის. ფედერალიულ სახელმწიფოში ცენტრსა და შემადგენელ სახელმწიფოთა შორის არის განაწილებული „სახელმწიფოებრივი ფედერალური უფლება, იქ არსებობს ორმაგი სუვერენიტეტი, ფედერალური ცენტრი საზღვრავს შემადგენელ სახელმწიფოებს, „კანონებს, შტატებს და ეს ფანასაკენ სახელმწიფოებ ფედერალურ ცენტრს. ხდება თუ განვავთ გაორმაგებული სუვერენიტეტის ურთიერთული შეერთება, ორი სუვერენიტეტის ურთიერთული შეშესვლა—pénétration réciproque როგორც ამბობს დიდი.

რადა თქმა უნდა, ჩვენს რესპუბლიკაში ამ ორმაგი სუვერენიტეტის პრინციპის ნასაბიც არ არის. იგი არავისთან არ არის შეკავშირებული რომელიმე ტიპის უნიით, არც დასერილი აქვს სახელმწიფოებრივი სხეული, რომ მრავალ უფლობა-მოსილ ცენტრთა კომპრომისულ ურთიერთობის ნიადაგზე იყოს აღმოცენებული მისი პოლიტიკური არსებობა. იგი მთლიანი და განუყოფელია.

ცხადია შეგვეძლო გვქონდა კონსტიტუციაში, რომ საქართველო სუვერენული სახელმწიფოა. ეს იმის მომასწავებელია, რომ საქართველოს აქვს უზენაესი უფლება ბრძანებლობისა ყველა მის ტერიტორიაზე მცხოვრებ მოქალაქის მიმართ. ამავე დროს მას აქვს უზენაესვე უფლება თავისი ხალხი წარმოადგინოს საერთაშორისო ურთიერთობაში. პირველ უფლებას ეძლევა უწოდებს შინაურ სუვერენიტეტს, მეორეს გა-საგარეო სუვერენიტეტს. მაგრამ ვფიქრობთ, განსაზღვრა, რომ საქართველო თავისუფალი, დამოუკიდებელი და განუყოფელი სახელმწიფოა, საკმარეთ გულისმობს როგორც პირველს, ისე მეორე უფლებას, ანუ საქართველოს განუყოფელ ერთიანობს უფლობა მოსილებას.

ზედმეტია საკონსტიტუციო უფლებაც აღმასტურებს არსებითად ამ ჩვენი განსაზღვრის შესაძლებლობას კონსტიტუციაში.

ნორვეგიის კონსტიტუციის პირველი მუხლი ასე იწყება „სამეფო ნორვეგია არის თავისუფალი, დამოუკიდებელი, განუყოფელი და გაუცემელი სახელმწიფო“. რომ ანალოგიური მუხლი მიზანშეწონილი და შესაძლებელია ამას, სხვათა შორის ამტკიცებს მრავალ ქვეყნის კონსტიტუცია, მათ შორის სერბიის, რუმინეთის, ბულგარეთის და სხ. კონსტიტუციები.

უნდა აღინიშნოს აგრეთვე, რომ ასეთი კონსტიტუციური თვითგანსაზღვრა თავის პოლიტიკური ვინაობის უფრო სავალდებულოა ერისთანა სახელმწიფოებისთვის, რომლებიც ახლა დაიბადენ და როგორც სუვერენული ერთეულები ახლა გამოდიან საერთაშორისო ასპარეზზედ. საქართველომ 118 წლის მონობის შემდეგ ხელახლა იწყო სახელმწიფოებრივი ცხოვრება და მის პირველ დემოკრატიულ კონსტიტუციაში აღნიშნა იმის, რომ ის არის თავისუფალი, დამოუკიდებელი და განუყოფელი სახელმწიფო, არა თუ ზედმეტი-ოფიციალურია.

ბ. ხაუვარდაძე.

(გაგრძელება იქნება).